

Zondag 11 augustus 2024 (groen)

Gereformeerde kerk Nieuwendijk

Orde van dienst

Oefenen lied vooraf: Lied 994: 1 (Voor hen die ons regeren)

Welkom (ouderling)

Komen

Lied 224: 1 (Elke dag vertelt) 2x

Bemoediging en groet

Lied 218: 1, 3, 4 (Dank u voor deze nieuwe morgen)

Gebed voor de nood in de wereld.

Lied 657: 1, 2, 3, 4 (Zolang wij ademen)

Woord

Opstap naar het bijbelverhaal (optische illusies)

Hemelhoog 371: 1, 2, 3 (Bewaar je oog)

1e lezing Psalm 103: 1-14

lied 103: 6, 7

2e lezing / 1^e evangelielezing Matteüs 7: 1-12

Hemelhoog 510: 1, 3 (Van u zijn alle dingen)

3^e lezing / 2^e evangelielezing Matteüs 18: 15-22

Lied 195: 1 (Ere zij de Vader en de Zoon /klein Gloria)

Overdenking

Oordeel niet, opdat er niet over jullie geoordeeld wordt.

[...]

Waarom kijk je naar de splinter in het oog van je broeder of zuster, terwijl je de balk in je eigen oog niet opmerkt?

Ik denk dat dit woorden zijn die door heel veel mensen kunnen worden omarmd.

Ook door mensen die zichzelf niet als leerling van Jezus zien.

Je kunt er algemene wijsheden uit afleiden.

Behandel anderen dus steeds zoals je zou willen dat ze jullie behandelen.

Het zou al mooi zijn als iedereen dit in de praktijk zou brengen.

Toch verwachten we van Jezus dat er nog meer in zit dan alleen een algemene wijsheid.

Dat blijkt uit deze woorden:

Huichelaar, verwijder eerst de balk uit je eigen oog

En ook die tussenzin, die ik nog steeds niet goed kan plaatsen, over de parels en de zwijnen, maakt duidelijk dat wij er in ieder geval geen algemene wijsheid van mógen maken.

Geef wat heilig is niet aan de honden en gooi je parels niet voor de zwijnen...

Het is Jezus heilig, wat hij hier bespreekt.

Dáárom hebben we verder gelezen dan alleen de balk en de splinter.
Aan de andere kant van de parels en de zwijnen gaat het over bidden en ontvangen.
Gaat het over het goede schenken, ook al ben je een mens met tekortkomingen.

Ik meen de verdieping te zien als ik de woorden vastzetten en loslaten gebruik die ik ergens tegenkwam.

Oordelen gaat over vastzetten.
Bidden en ontvangen gaat over loslaten.

Oordeel gaat over greep-krijgen op de ander.
Bidden en ontvangen gaat over open handen en de ander aan God toevertrouwen.

Die twee gedeeltes, over de balk en de splinter en over bidden en ontvangen, leren mij in ieder geval 2 dingen.

Dat het razend spannend is om met deze woorden achter Jezus aan te gaan.
En ook dat het kwaad in ons niet het laatste woord hoeft te hebben – al vrees je dat soms als je kijkt naar hoe de wereld ontwikkelt.

De woorden samen bieden hoop, maar je voelt aan dat het een hoop is die kostbaar en kwetsbaar is.

Het is geen gemakkelijke hoop.

Het is geen goedkope hoop, maar een hoop die nogal wat van mezelf vraagt.

Want we voelen ook aan: zonder ooit nog te oordelen, komen we er ook niet.

Laten we beginnen in de eigen kring, die van de kerk.

Als je ziet dat een geloofsgenoot op een dwaalweg komt die schadelijk is voor hem of haar zelf en voor de mensen erom heen?

Dat zien alleen al vraagt toch om oordeelsvermogen?

En, in het belang van de mens zelf, de mensen eromheen en de gemeente: dat vraagt toch om oordeel?

Daarom lazen we ook Matteüs 18:

Als een van je broeders of zusters tegen je zondigt, moet je die daarover onder vier ogen aanspreken. Als ze luisteren, dan heb je ze voor de gemeente behouden.

Dat vraagt opmerkingsvermogen en een besef van goed en kwaad.

En: het vraagt besef van de balk in je eigen oog.

Daarom zegt Jezus: spreek eerst iemand één op één aan.

Dat vaagt in het licht van de balk en de splinter om een niet-oordelend gesprek maar om een luisterhouding.

Een houding die vráágt: Hé, ik zie jou dit doen – wat maakt dat je daartoe bent gekomen?

Dat kan het gesprek zijn dat tot omkeer leidt.

Zo niet, dan volgt een tweede en zelfs een gesprek met de huisgemeente – bij ons zou de kerkenraad daarvoor de aangewezen weg zijn.

En zelfs dan, als de ander ook dan niet omkeert, als Jezus zegt: behandel hen dan zoals je een heiden of een tollenaar behandelt - dan vertrouw je de ander toe aan Christus.

Want we weten hoe die vol genade omgaat met de heiden en de tollenaar.

Eigenlijk is dit wel een vorm van oordelen over goed en kwaad – maar het opschorten van het oordeel over de méns.

Petrus voelt aan dat daarin ook oordeel en vergeving bij elkaar komen.

Daarop kwam Petrus bij hem staan en vroeg: ‘Heer, als mijn broeder of zuster tegen mij zondigt, hoe vaak moet ik dan vergeving schenken? Tot zevenmaal toe?’

En dan antwoordt Jezus met een zin die menigeen van ons afschrikt en ongelukkig dreigt te maken:

Jezus antwoordde: ‘Niet tot zevenmaal toe, zeg ik je, maar tot zeventig maal zeven.

Ik heb als kind van onze dominee in zijn ijver geleerd dat ik de ander bij elke nieuwe misstap weer zou moeten vergeven.

Ook tot 70x7 toe? Ja, zei de dominee op catechisatie stellig.

De tekst werd uitgelegd *vanuit de zondigheid* van de mens.

Inmiddels volwassen en gevormd door veel verhalen van gemeenteleden leer ik wat Petrus ook al aanvoelt: vergeven is niet zo makkelijk .

Dat doe je niet éénmalig.

Want het is in de bijbel niet: “Vergeven en vergeten”. (2x)

Dat is een heidense wens, een wens van vooral degenen met macht die fout zijn geweest en maar vinden dat het na een beetje toegeven maar over moet zijn.

Vergeven en vergeten: daar gaan mensen op stuk, want: ik wil wel vergeven, maar vergeten kan ik niet, dominee!

De uitdrukking ‘vergeven en vergeten’ doet het evangelie radicaal te kort.

Een andere uitleg is veel spannender en eerlijker.

Vergeven is niet vergéten.

Nee, het is heel goed weten wat er mis ging en toch afzien van de wraak.

Het is heel goed weten wat er misging, en toch verder gaan met de ander.

En dát vraagt telkens weer die stap.

Want elke keer dat je de ander weer ontmoet doet de wond nog zo’n pijn, dat je weer moet vergeven, weer afzien van de wraak, weer kiezen om verder te gaan met de ander - 70x7x

Die uitleg legt niet het accent op het kwaad en het oordeel, het vasthouden.

Het legt het *accent op de genade en het loslaten*.

Op het gebed dat vergeven mogelijk maakt.

Telkens weer de ander loslaten en toelaten in je leven.

Ik ben het met de farizeeën eens die tegen Jezus zeggen dat alleen God kan vergeven.

Maar ik leer van Jezus dat ook wij, al biddend, van God de kracht kunnen ontvangen om iets van Gods vergeving in de praktijk te brengen.
Dat maakt het leven genadevoller – ondanks de balk in ons oog, ondanks onze tekorten.
In Gods kracht goede dingen doen.

En hier begint nu een vermoeden te rijzen hoe Jezus misschien de zin bedoeld heeft over de parels en de zwijnen.
Misschien heeft Jezus met de parels wel de mens als mens bedoeld.
De mens die je bent, ongeacht je daden.
Zo je wilt: je ziel.

En de zwijnen – misschien verwijst Jezus daarmee wel naar het oordelen in ons.
De neiging om van iemands daden te zeggen dat ze de mens als mens, zijn ziel, tekenen.
Niet: iemand heeft slechte dingen gedaan.
Maar: iemand heeft iets gedaan en is dus slecht.

Geef je medemens niet over aan het veroordelende in ons.
Want dat veroordelende zal eerst de ander te grazen nemen, en daarna jezelf.

[...]

Jezus heeft het in deze teksten niet rechtstreeks over oorlog en vrede of over politiek.
Toch wil ik daar, met 15 augustus voor de deur, iets over zeggen.
En ik wil daarbij nogmaals langs de thema's van oordeel en vasthouden, bidden en loslaten, en vergeven gaan.

Wij leven in een land met veel ruimte voor de vrijheid van meningsuiting.
Een groot goed – zie in Rusland maar eens de vrijheid te verwerven die wij hier genieten.

Maar die ruimte keert zich soms tegen de ruimte van de ander.
Oordelen wordt tegenwoordig zó snel geveld, zo hard gespeeld en zo ongenueanceerd geuit dat er veel kwaad en schade wordt aangericht.
Dat harde en snelle oordelen komt – als ik mij niet vergis – in een reactie op de onzekere tijden en lijkt gevoed door angst.

Veel mensen ervaren deze tijd als zeer onrustgevend.
En door hard en snel te oordelen meen je greep te krijgen op de situatie.
Je vormt voor jezelf een soort houvast, door de ander in je greep van je oordeel te nemen.
Zoals het kind dat de schuld geeft aan de tafel waar het zojuist zelf tegenaan is gelopen.
Dat kindermechanisme verliezen we nooit helemaal, ook al zijn we volwassen.
En dat speelt op, juist als we in een crisis komen.

Willen wij de vrijheid die we bijna 80 jaar genieten, recht doen, dan vraagt dat van ons het opschorten van het oordeel over de mens als mens.
Ook door de overheden.
Het vraagt tijd voor ontvangen, om de handen te openen.

Van vuist naar open handen.

Dat betekent niet dat de vuist nooit mag spreken.

Als mensen in gevaar worden gebracht is oordeel en ingrijpen noodzakelijk.

Dat is in onze westerse politiek toevertrouwd aan de overheid.

Als mensen, en met name de *kwetsbare* mensen zonder veel macht, worden bedreigd, vraagt dat oordeel en ingrijpen.

Maar dan wel in een kritische gesprek, met hoor- en wederhoor.

JE kan en mag niet vanuit angst en woede de politieke wind in Nederland nu veroordelen als onrechtmatig, want deze regering kwam tot stand langs de wegen van de minst gewelddadige politieke inrichting van de democratie.

Maar je kan en mag ook niet met een vroom spreken achteroverleunen en zeggen dat dit door God gegeven overheid is die in alles moet worden gevolgd.

Zeker niet waar discriminatie opspeelt

We weten uit de 2de wereldoorlog wat het gewillig volgen van de overheid tot gevolg kan hebben.

En dat was nog onder een dictator.

Democratie is *ruimte voor geweldloos* verzet, openlijk ruimte voor kritiek, waar een kerk zich niet afzijdig van mag houden.

Je kan en mag de besluiten van overheid, kerk en personen in de 2de wereldoorlog niet zomaar veroordelen, want je was er niet bij.

Maar je kan en mag ook niet alle handelen en spreken recht praten dat andere mensen het leven ontnam door te zeggen: "Het was toen eenmaal de situatie".

Je kan en mag niet het werk van onze veteranen in Indonesië, Libanon, Srebrenica, Afghanistan ongenueanceerd veroordelen.

Maar je kan en mag ook niet alles wat daarbij is gebeurd rechtpraten als het mensen onterecht heeft geschaad, verwond of het leven ontnomen.

Vaak zijn we op dat punt tekort geschoten als overheid, kerk en gemeenschap – en daarbij doemen in deze maand Indische mensen voor mijn oog op, of KNIL-militairen die aan hun lot zijn overgelaten.

Of de verhalen over terugkerende Joden uit concentratiekampen die niet alleen hun familie verloren, maar ook werden gezien als profiteurs als zij vroegen naar hun materiële bezittingen.

De woorden van Jezus wijzen mij ook een weg in de actualiteit.

Je kan en mag Israël het goed recht niet ontzeggen dat het militair reageert op de aanval van 7 oktober 2023, op de raketaanvallen van Hezbollah en de dreiging van de Houthis en Iran.

Maar je kan en mag ook niet het verzet vanuit de Palestijnen en vanuit kritische bewegingen in Israël zelf tegen de oorlog in Gaza het zwijgen opleggen alsof alles wat Israël doet alleen maar goed zou zijn.

Dan lopen politiek en religie op een manier door elkaar die gevaarlijk en explosief is.

De mens als mens mag op niet op deze manier worden veroordeeld of vernietigd.

Pff... dat gezegd hebbend: over dit alles kunnen en mogen wij als kerk niet of nauwelijks spreken als wij niet beginnen met zelf de weg van Jezus te gaan – te beginnen bij de gemeente zelf.

En dat betekent: met je ogen gericht op Jezus het gesprek aan gaan, je oordeel over de mens als mens, over de ziel opschorten, en horen wat de ander beweegt.

En als er toch een oordeel over de daden van de ander moet klinken, dan is dat niet aan jou of mij alleen, maar aan de gemeente tezamen.

En die *gemeente* spreekt dan, als gemeente levend in vergeving.

70x7x – want telkens is het weer een keuze om, net als Jezus ons voordeed, te *weten* wat er stuk is gegaan, en toch de ander niet los te laten.

En tegelijk moet: misbruikte iemand de overmacht tegen een kwetsbare medemens – dan *moet* die overmacht gebroken.

Zo hebben we ook naar de overheid om te zien, en de macht die zij in handen heeft. De kerk heeft de overheid vast te houden, in genade, met open handen, omzien naar wie ons regeren.

Biddend om wijsheid, om inzicht in de balk in onze eigen ogen.

En tegelijk biddend om een scherp oog voor waar de overheid de kleine mens tekort doet of vertrappt.

Met een scherp oog ervoor als zij haar macht en slagkracht misbruikt.

Om dan - zonder geweld - in verzet te komen en volop gebruik te maken van ons democratisch recht.

Een democratisch recht dat we ontvangen als genade om haar te benutten – ademloos de weg gaan van genade die Christus ons wijst.

Onze weg gaat voort, wij kunnen niet ophouden op deze wijze kerk te zijn – want Gods liefde zoekt onze open handen.

Amen.

Antwoord

Lied 994: 1, 2, 3, 4 (Voor hen die ons regeren)

Voorbeden in 3 intenties en gezongen acclamatie (lied 367e), stil gebed, Onze Vader
Collecten (noemen)

Muziek, terwijl de kinderen in de kerk komen.

Gaan

Hemelhoog 533: 1, 2 (Geef ons uw vrede)

Zegen

Het ga je goed

Moge wat op je weg komt jou tot zegen zijn:

De vreugde van de ontmoeting

De pijn van de ontbering

De tijd van de verwachting

Het genot van de volheid

De kaalte van het gemis.

Moge jouw leven anderen tot zegen zijn:
Dat je ogen met mildheid kijken,
Dat je handen open zijn en opbouwen.
Dat je luistert tot in het zwijgen,
Dat je woorden oprecht zijn
En dat je in hart en nieren bewogen bent
Om de mens op je weg.
God zegene jouw weg,
Moge jouw leven tot Gods eer zijn.

Hemelhoog 533: 3 (Geef ons uw zegen)